

УДК 342.951:347.965.42(477)

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.02.17>

Олександр МОЛОДЦОВ,

професор кафедри публічного управління,

адміністрування і національної безпеки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

доктор наук з державного управління, доцент

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-4168-0092>

(© МОЛОДЦОВ О., 2025)

АДМІНІСТРАТИВНА МЕДІАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ ВИРІШЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ

У статті розкрито інноваційність процедури адміністративної медіації для України з погляду впровадження усталених європейських традицій застосування альтернативного методу вирішення публічно-правових спорів. Показано, що адміністративна медіація є одним із елементів розбудови правової та діалогової культури громадянського суспільства, що сприяє усвідомленню і прийняттю громадянами відповідальності за делеговані їм державою повноваження. Наголошено на важливості ролі рекомендацій з ефективності правосуддя 2022 р., що стали важливим орієнтиром для країн-членів Ради Європи в упровадженні адміністративної медіації. Автором стверджується, що для України успішне впровадження цих рекомендацій у життя засвідчить не тільки про гармонізацію нашої правової системи з європейськими правовими системами, але й сприятиме утвердженню цінностей та пріоритетів розвитку на основі принципів демократизму та гуманізму. Наведено

аргументи на користь медіабельності публічно-правових спорів, ухвалення рішення щодо якої потребує врахування законодавчих обмежень, що виникають у зв'язку з специфікою публічно-правових спорів, імперативністю правових норм, що регулюють діяльність органів публічного управління та спрямовані на захист публічних інтересів.

Ключові слова: *інститут медіації, адміністративна медіація, публічно-правові спори, медіабельність публічно-правових спорів, принципи адміністративної медіації.*

Oleksandr MOLODTSOV,

Professor of the Department of Public Management,

Administration and National Security

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-4168-0092>

(© MOLODTSOV O., 2025)

ADMINISTRATIVE MEDIATION AS AN INNOVATIVE INSTITUTE FOR RESOLVING PUBLIC LEGAL DISPUTES IN UKRAINE

The article reveals the innovativeness of the administrative mediation procedure for Ukraine from the point of view of implementing established European traditions of using an alternative method of resolving public-law disputes. It is shown that administrative mediation is one of the elements of building a legal and dialogical culture of civil society, which contributes to the awareness and acceptance by citizens of responsibility for the powers delegated to them by the state. The important role of the 2022 recommendations on the effectiveness of justice, which have become an important reference point for the member states of the Council of Europe in the implementation of administrative

mediation, is shown. The author argues that for Ukraine, the implementation of these recommendations will not only indicate the harmonization of our legal system with European legal systems, but will also contribute to the establishment of values and priorities for development based on the principles of democracy and humanism. Arguments are presented regarding the mediality of public law disputes, the adoption of a decision on which requires taking into account legislative restrictions that arise in connection with the specifics of public law disputes, the imperative nature of legal norms that regulate the activities of public administration bodies and are aimed at protecting public interests.

Key words: *institute of mediation, administrative mediation, public-law disputes, mediatability of public-law disputes, principles of administrative mediation.*

Постановка проблеми. На сьогодні процедуру медіації в європейських країнах забезпечено нормативними документами — Рекомендаціями та Директивами Європейського парламенту, Ради Європи, Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (СЕРЕJ). У країнах Європи діє Кодекс поведінки медіаторів, розроблено Зелену книгу з медіації. В Україні ухвалено Закон «Про медіацію» [3], що надав інституту медіації чіткі законодавчі рамки 2022 року. На основі норм рамкового Закону про медіацію було внесено доповнення до низки чинних законів у частині застосування медіації при розгляді цивільних, господарських та адміністративних справ. Нині в Україні існує реальна потреба в роз'ясненні інноваційності процедури адміністративної медіації та її впровадження як альтернативного способу судочинства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській літературі з адміністративного права та публічного управління достатньо повно

розкрито проблематику застосування медіації в різних сферах суспільних відносин. Досліджено міжнародні стандарти та моделі медіації, що застосовуються у світі. Ця проблематика віднайшла своє висвітлення в наукових працях В. Грабовського, Н. Василенко, Ю. Рака, Т. Подковенка, Н. Фігуна та інших, де стверджується, що медіація є альтернативним методом вирішення юридичних спорів у різних сферах суспільних відносин. Ця процедура у країнах ЄС віднаходить своє глибоке обґрунтування з позицій принципів демократизму та гуманізму, властивих європейським країнам. Українські вчені дійшли висновку, що впровадження медіації в правову культуру України має стати одним із елементів розбудови громадянського суспільства, оскільки медіація сприяє усвідомленню і прийняттю громадянами відповідальності за делеговані їм державою повноваження. У зв'язку з цим у низці українських публікацій, зокрема В. Лисого, О. Іваній, П. Кухарчука, Н. Мазаракі, І. Лопушинського, Н. Ковальської, В. Демченка, А. Мельниченка, Ю. Радченка, К. Токаревої та інших було обґрунтовано доцільність імплементації медіації в національне право України, розкрито теоретичні та окремі правові аспекти інституціоналізації медіації в Україні, у тому числі, у сфері вирішення публічно-правових спорів.

Мета цієї статті полягає в розкритті інноваційності процедури адміністративної медіації для України з позицій усталених європейських традицій застосування альтернативного методу вирішення публічно-правових спорів як одного з важливих елементів побудови громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до положень рамкового Закону про медіацію було зроблено доповнення до норм Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України. Їх достатньо повно розглянуто в статті О. Мельничука та

О. Саліхова [7] та інших працях. Зазначені законодавчі зміни сприяють більш широкому впровадженню медіації як інноваційного для України інституту вирішення суперечок у різних сферах суспільних відносин. З позицій сьогодення вже можна впевнено сказати, що успішність цього процесу засвідчить про гармонізацію нашої правової системи з європейськими правовими системами, цінностями та пріоритетами розвитку сучасного цивілізованого світу [5, с. 5]. Це твердження стосується повною мірою розвитку адміністративної медіації, що застосовується у сфері публічно-владних відносин. Для цієї сфери важливим став документ, розроблений Європейською комісією з ефективності правосуддя (CEPEJ) 2022 р. [10], що став логічним продовженням раніше ухвалених Керівних принципів 2007 р. [4].

Положення рекомендацій з ефективності правосуддя 2022 р. стали важливим орієнтиром для країн-членів Ради Європи в запровадженні саме адміністративної медіації. У ньому рекомендується окремим країнам зробити такі кроки: запровадити чіткі правові межі для її регулювання, установити для неї чіткі стандарти, уключаючи етичні норми для медіаторів; створити центри медіації або залучати спеціалізовані установи для проведення адміністративної медіації; проводити інформаційні кампанії для громадян і публічних службовців щодо переконання в перевагах адміністративної медіації. У документі наголошується, що потенціал адміністративної медіації впливає на підвищення ефективності правосуддя, зменшення навантаження на суди та поліпшення відносин між громадянами та адміністративними органами. Нині європейський підхід до адміністративної медіації базується на виконанні рекомендацій цього документа, у якому стверджується що вона сприятиме досягненню більш справедливого, доступного й швидкого вирішення адміністративних спорів.

Адміністративна медіація має свої особливості. Як зазначає фахівець з адміністративного права К. Токарева та ряд інших дослідників, публічно-правові спори мають особливий механізм вирішення через нерівність сторін, що конфліктують. Публічно-правовий спір є встановленою законом процедурою розгляду уповноваженими органами претензії суб'єктів права з приводу їх інтересів, актів та дій публічного характеру. Ознаками таких спорів є: а) відносини, що складаються з процесу здійснення публічної влади в широкому розумінні, тобто діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, інститутів прямої демократії; б) відносини, пов'язані із участю громадян в управлінні державними та суспільними справами; в) відносини щодо забезпечення та захисту публічних інтересів, у тому числі перехід приватних інтересів у суспільні [9].

Серед основних причин, що вважаються серйозними перешкодами для упровадження медіаційних інструментів у практику діяльності публічного управління, є нерозуміння значною кількістю керівників органів публічної влади переваг та ефективності медіаційних процедур; відсутність відповідних компетентностей у значної кількості публічних службовців та інше [6]. Окремої уваги заслуговує питання щодо медіабельності вирішення публічно-правових спорів, тобто допустимості (обмеження) застосування медіації у цій сфері. Так, Верховний суд України ще до ухвалення рамкового Закону про медіацію у висновку до проєкту Закону від 2013 р. № 2425а-1 «Про медіацію» висловив свої застереження щодо безпідставного поширення сфери застосування медіації на будь-які конфлікти, у тому числі *«справи з приводу адміністративних правопорушень, кримінальні провадження у випадках, передбачених чинним законодавством»* [2].

Справді, медіабельність є важливим складником специфіки конфлікту в публічному управлінні. Наприклад, ця процедура не може бути використаною в спорах щодо порядку проведення та оскарження

результатів виборів, референдуму та інших публічно-правових спорах, де компроміс є неможливим. Факт політичного тиску з боку органів публічної влади чи політичних сил також може бути серйозним чинником обмеження медіабельності при розв'язанні конфліктів, особливо в ситуаціях, коли бюрократичні процедури та адміністративний ресурс органів публічного управління додають нові джерела напруги. Такі чинники ускладнюють вирішення конфлікту на основі адміністративної медіації, оскільки сторони часто намагаються захистити свою репутацію (чи свої інтереси), замість того, щоб шукати компроміс, потрібний для досягнення консенсусу між учасниками.

Медіабельність/немедіабельність публічно-правових спорів уже достатньо повно розглянуто в дослідженнях в Україні. На наш погляд, чисто юридично ця проблема не вирішується. Результати дискусії з цього приводу свідчать, що потрібно надавати перевагу пошуку можливостей, а не бар'єрів застосування медіації, оскільки вона має значний потенціал принципів демократизму та гуманізму у вирішенні спорів такого роду, особливо в питаннях, що стосуються адміністрування, міжвідомчих конфліктів чи захисту прав громадян. У цьому плані доцільно знову звернутися до згаданих вище Рекомендацій *Європейської Комісії з ефективності правосуддя* (CEPEJ, 2022 р.), що однозначно підтримують ідею поширення медіації на публічно-правові спори [10]. Тобто Україна, ідучи шляхом європейської інтеграції, має орієнтуватися на застосування альтернативних способів також у сфері вирішення публічно-правових спорів. Саме тому вибір України на користь адміністративної медіації є однозначним й може трактуватися як один із інституціональних інструментів європеїзації судової системи.

2023 р. було опубліковано підготовлений колективом висококваліфікованих учених-юристів науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію», що, на наш погляд, має завершити

дискусію щодо медіабельності публічно-правових спорів. У ньому стверджується, що цей Закон можна буде застосовувати *«для врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та в кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим)»* [3]. Однак це не означає, що при використанні адміністративної медіації немає потреби враховувати законодавчі обмеження, пов'язані з захистом інтересів суспільства та специфікою публічно-правових спорів. Як ми вже знаємо, обмеження застосування медіації в публічно-правових спорах пов'язані з їх природою та відповідними особливостями їх правового регулювання.

Основні обмеження виникають у зв'язку з імперативністю правових норм, що регулюють діяльність органів публічного управління. Публічні службовці не можуть обговорювати чи змінювати свої права й обов'язки щодо захисту публічного інтересу, оскільки не можуть іти на поступки чи компроміси, що суперечать цьому інтересу. Так, наприклад, поступки та компроміс у спорах з приводу захисту прав споживачів, сплати податків, дотримання екологічних стандартів, виконання рішень суду є порушенням правових норм, що можуть створити небезпечні прецеденти.

Таким чином, імперативність правових норм обмежує принципи добровільності та гнучкості в переговорах, на яких ґрунтується адміністративна медіація. Ігнорування імперативності правових норм на користь адміністративної медіації може створювати ситуацію правової невизначеності та ризики зловживань, наприклад, з метою затягування вирішення спору або уникнення виконання своїх обов'язків публічними службовцями.

У рамковому Законі про медіацію визначено терміни, що є керівними засадами в розв'язанні конкретних юридичних справ на основі

єдиного розуміння законодавства у сфері медіації та його коректного застосування. Фахівці з адміністративного права [1, с. 46] зазначають, що «парадигма медіації суттєво відрізняється від засад, на яких базується традиційний юрисдикційний процес, а саме: 1) замість встановлення фактів, медіація фокусується на визначенні інтересів, потреб і цінностей залучених сторін («діагноз конфлікту»); 2) замість досягнення справедливості, у процесі медіації відбувається пошук «спільного погляду» для найкращого варіанту вирішення конфлікту, що діагностується; 3) результатом медіації є застосування прийнятного варіанту для вирішення конкретного спору з метою задоволення очікувань сторін, замість пошуку в конфлікті винної особи та встановлення міри її відповідальності.

Універсальне застосування принципів медіації розкрито в низці наукових праць, зокрема у [3]. Саме тому ми стисло охарактеризуємо їх з прив'язкою до специфіки адміністративної медіації.

Принцип добровільності (стаття 5 Закону України «Про медіацію») визначає, що участь сторін у медіації є винятково добровільною. Добровільність реалізується в ініціюванні самої процедури медіації¹. Жодна із сторін не може бути примушена брати участь у медіації. Ініціювання процедури відбувається лише за згодою сторін медіації². Результат домовленості фіксується в договорі про проведення медіації³. У ньому також фіксуються правила проведення медіації⁴.

¹ Примітка. Медіація — позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (Закон України «Про медіацію»).

² Примітка. Сторони медіації — фізичні, юридичні особи або групи осіб, які звернулися до медіатора (медіаторів) чи суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору) між ними шляхом проведення медіації та уклали договір про проведення медіації (Закон України «Про медіацію»).

³ Примітка. Договір про проведення медіації — угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) в погодженій ними усній чи письмовій формі, що відповідає вимогам закону (Закон України «Про медіацію»).

⁴ Примітка. Правила проведення медіації — порядок та методика проведення медіації, права та обов'язки учасників медіації, визначені договором про проведення медіації або затверджені суб'єктом,

Кожна сторона має право відмовитися від участі або припинити її в будь-який момент, не очікуючи негативних наслідків. Рішення, ухвалені під час медіації, ухвалюються за спільною згодою сторін, без тиску чи примусу. Принцип добровільності медіації в публічно-правових спорах вимагає враховувати специфіку відносин між громадянами або юридичними особами та органами публічного управління чи іншими суб'єктами публічного права. За світовою практикою в публічно-правових спорах медіація найчастіше використовується для уникнення тривалих судових процесів і пошуку компромісу, що задовольняє обидві сторони. У компромісі принцип добровільності є ключовим, оскільки він забезпечує довіру до процесу та готовність сторін до конструктивного діалогу.

Тиск чи примус з боку органів публічної влади як учасника медіації⁵ є неприпустимим. Натомість орган публічної влади, зі свого боку, зобов'язаний забезпечити рівність умов для обох сторін, що логічно виключає тиск чи примус як методів впливу на іншу сторону медіації. Публічно-владна сторона не може примусово залучати до медіації приватну сторону, навіть якщо вважає такий підхід доцільним. У цій ситуації суд зобов'язаний роз'яснювати переваги медіації та наводити аргументи — зменшення тривалості вирішення спору, збереження ресурсів тощо. Добровільна участь органу публічної влади в медіації потребує чіткого узгодження дій з нормативними актами, що регламентують межі компетенції, повноваження представників публічної влади та перспективи виконання домовленостей, що можуть бути досягнуті за результатами

що забезпечує проведення медіації, відповідно до вимог цього Закону про медіацію (Закон України «Про медіацію»).

⁵ Примітка. Учасники медіації — медіатор (медіатори), сторони медіації, їхні представники, законні представники, захисники, перекладач, експерт та інші особи, визначені за домовленістю сторін медіації (Закон України «Про медіацію»).

медіації, з правового погляду. Ці результати має бути оформлено у вигляді угоди ⁶.

Принцип конфіденційності (стаття 6 Закону України «Про медіацію») вимагає, щоб уся інформація, щяка стає відомою учасникам медіації, має бути конфіденційною. Медіатор і сторони не мають права розголошувати отримані відомості без згоди всіх сторін, за винятком випадків, передбачених законом (наприклад, у разі загрози життю). Принцип конфіденційності адміністративної медіації має свої особливості застосування, зумовлені публічним характером інтересів, що зачіпаються в таких справах. Вони вимагають забезпечення балансу між дотриманням конфіденційності та забезпеченням прозорості й підзвітності органів публічної влади.

У публічно-правових спорах орган публічної влади, як сторона, що конфліктує, діє в інтересах суспільства. Ця позиція може обмежувати повну конфіденційність. Це, зокрема, може стосуватись інформації, що становить громадський інтерес, наприклад рішення щодо бюджетних коштів, земельних питань, екології, корупції, службових зловживань тощо. Такого роду інформація має бути публічно розкрита, але в межах, установлених законом. Ці межі обговорюються учасниками адміністративної медіації. Конфіденційність інформації стосується також процедурних аспектів медіації. Представники органів публічного управління мають бути переконаними, що їхні дії під час медіації відповідають законам про доступ до публічної інформації та антикорупційне законодавство. Вони розкривають тільки ту частину інформації, отриману під час медіації, зокрема деталі обговорень, зміст переговорів, щодо якої досягнуто згоду сторін. Принцип конфіденційності стосується також закритості інформації у відносинах учасників медіації із

⁶ Примітка. угода за результатами медіації — угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону (Закон України «Про медіацію»).

судом. Якщо медіація не завершилася угодою, конфіденційність зобов'язує сторони та медіатора не передавати в суд інформацію, обговорену під час процедури. Суд також не може використовувати дані з медіації як докази у справі.

Таким чином, принцип конфіденційності в адміністративній медіації діє з урахуванням специфіки публічно-правових спорів, що, з одного боку, вимагає певної прозорості, з іншого — захищає сторони від необґрунтованого розголошення інформації, забезпечуючи довіру до процесу.

Принцип нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора ⁷ (стаття 7 Закону України «Про медіацію») має гарантувати, що медіатор чи суб'єкт, що забезпечує проведення медіації ⁸, не має особистих інтересів у результатах спору, готовий діяти об'єктивно й неупереджено. Така гарантія має місце у ситуації, коли медіатор не має зв'язків з будь-якою зі сторін спору, не зв'язаний з ними професійно, через особисті чи фінансові інтереси. Це означає, що в публічно-правових спорах медіатор не може бути прямо чи опосередковано афілійований з органами влади, що беруть участь у спорі. Саме тому на етапі вибору медіатора він зобов'язаний розкрити будь-які обставини, що можуть поставити під сумнів його незалежність та неупередженість. У разі виникнення таких обставин сторони конфлікту можуть вимагати заміни медіатора.

Неупередженість зобов'язує медіатора ставитися до обох сторін спору однаково та забезпечувати рівність їхніх прав. Це особливо важливо в публічно-правових спорах, у яких одна зі сторін (орган публічної влади) може мати більшу владу чи ресурси чим інша сторона. Медіатор повинен

⁷ Примітка. Медіатор — спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію (Закон України «Про медіацію»).

⁸ Примітка. Суб'єкт, що забезпечує проведення медіації, — юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, яка забезпечує надання послуги з медіації та веде реєстр медіаторів (Закон України «Про медіацію»).

створити такі умови, за яких обидві сторони матимуть рівні можливості для висловлення своїх позицій. Зокрема, медіатор не дає оцінок поведінці чи позиціям сторін. Він не схиляє сторони до ухвалення певного рішення, а допомагає їм самостійно дійти згоди. При цьому він має надавати особливої уваги тому, щоб сторона з меншими ресурсами відчувала себе рівною стороною в ході переговорів.

У медіації, особливо з участю органів публічного управління, надзвичайно важливо дотримуватися міжнародних стандартів неупередженості та незалежності, що закріплені в Кодексі поведінки медіаторів ЄС⁹. Дотримання принципу нейтральності, неупередженості та незалежності є однією із головних вимог до медіатора в публічно-правових спорах. Поряд з іншими принципами, він є складником інструментарію вирішення публічно-правових спорів на основі медіації. Дотримання цього принципу сторонами конфлікту сприяє підтримці довіри до процедури медіації як з боку громадян, так і з боку публічно-владних інституцій.

Принцип самовизначення та рівності прав сторін медіації (стаття 8 Закону України «Про медіацію») в адміністративній медіації має забезпечити баланс між сторонами з нерівними повноваженнями. Самовизначення передбачає самостійність сторін публічно-правового спору у визначенні питань, що ними будуть обговорюватися, у пошуку варіантів урегулювання конфлікту, у визначенні змісту угоди та домовленостей за результатами медіації, у строках та способах її виконання, у вирішенні будь-яких інших питань проведення медіації. У публічно-правових спорах самовизначення є особливо важливим для громадян, на яких може здійснюватися неправомірний тиск з боку органів

⁹ Примітка. Європейський кодекс поведінки провайдерів медіації ухвалено на 31-му пленарному засіданні СЕПЕЖ, Страсбург, 3–4 грудня 2018 р. Інструментарій для розвитку медіації. Забезпечення виконання Керівних принципів СЕПЕЖ щодо медіації. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕПЕЖ). URL: <https://www.mediation-help.com/wp-content/uploads/2024/06/evropejskij-kodeks-povedinki-provajderiv-mediaczii-cepej201824.pdf>.

публічної влади. Медіатор сприяє тому, щоб жодна зі сторін не почувалася змушеною погоджуватися на небажані для них умови.

Рівність прав сторін передбачає також однакові процесуальні можливості. Учасники мають право надавати свої докази, пропонувати варіанти рішень і брати участь у кожному етапі медіації. У публічно-правових спорах цей принцип реалізується через механізми захисту прав слабшої сторони. Медіатор повинен урахувати, що одна із сторін (фізична чи юридична особа) може мати менший досвід у переговорах чи знання законодавства. Він забезпечує підтримку, щоб ця сторона мала можливість повноцінної участі в процесі медіації. Слабшій стороні надається можливість представити свої аргументи, а орган влади має пояснювати підстави свого рішення завжди з позицій норм закону. Медіатор забезпечує, щоб жодна із сторін не мала домінантних позицій в обговоренні питань.

Таким чином, охарактеризовані вище принципи мають зробити адміністративну медіацію менш напруженим процесом переговорів між сторонами публічно-правового спору. Медіатори на основі цих принципів мають реалізувати такі основні завдання:

Роз'яснення переваг альтернативного вирішення спорів, ролі співпраці та діалогу в процесі медіації, налагодження конструктивного діалогу між сторонами, забезпечення нейтрального і справедливого середовища для обговорення проблеми.

Аналіз і пояснення юридичних аспектів конфлікту, законодавчі межі та можливі правові наслідки без нав'язування юридичної позиції.

Допомога у формулюванні інтересів сторін конфлікту, що часто виходять за межі юридичних аргументів, як наприклад, прагнення до справедливості, збереження репутації, уникнення тривалого судового процесу.

Сприяння пошуку компромісних рішень, генерація варіантів рішень, аналіз можливих компромісів для взаємоприйняттого спільного рішення, що відповідало б як інтересам сторін, так і нормативно-правовим вимогам.

Вчасне реагування на динаміку конфлікту ситуації, забезпечення конструктивного тону дискусії, попередження можливої ескалації конфлікту, зокрема через публічний розголос, бюрократичні затримки чи агресивні дії сторін.

Урахування соціального контексту позицій сторін конфлікту, залучення до процесу обговорень громадськості (у разі потреби) або інших зацікавлених сторін.

Чітка фіксація досягнутих домовленостей, які сторони домовилися виконувати, ретельне їх документування з позицій права для дальшого їх виконання, у формі медіаційної угоди ¹⁰.

Висновки. Адміністративна медіація в сучасних умовах постає для України новітнім інституційним механізмом демократизації публічного врядування та розвитку громадянського суспільства. Вона розширює арсенал позасудових способів урегулювання публічно-правових спорів, переводячи взаємодію громадянина й органу влади з логіки конфронтації в площину процедурно впорядкованого діалогу, пошуку взаємоприйняттого рішення та відновлення довіри.

У практичному вимірі адміністративна медіація виконує роль «м'якої» інфраструктури правової держави: зменшує транзакційні витрати сторін, розвантажує адміністративні юрисдикційні процедури, підвищує якість управлінських рішень через урахування інтересів і потреб адресатів політик та послуг. Водночас, вона посилює принципи належного врядування — відкритість, підзвітність, пропорційність, справедливість і

¹⁰ Примітка: Медіаційна угода — письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), що виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації. Медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди (Закон України «Про медіацію»).

орієнтацію на результат — оскільки спонукає публічну адміністрацію не лише відстоювати формальну позицію, а й аргументувати, пояснювати та коригувати рішення у межах закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовічена Л. І., Федорук Н. С. Медіація як допоміжний інструмент адміністративної процедури : межі і підстави застосування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.6>.

2. Висновок на проєкт Закону України про медіацію. Зауваження та пропозиції до проєкту Закону України «Про медіацію» (реєстр. № 2425а від 26 червня 2013 року). *Верховний Суд України*. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/4F07727C901082D2C2257C700047C69C](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/4F07727C901082D2C2257C700047C69C).

3. Закон України «Про медіацію». Науково-практичний коментар. Станом на 1 квітня 2023 р. / За загальною редакцією д.ю.н., професора Кармази О. О., к.ю.н., доцента Федоренко Т. В., к.ю.н., доцента Ізуїти П. О. Київ : Талком, 2023. DOI: <https://doi.org/10.36994/978-617-8016-88-3-2023-241>.

4. Керівні принципи для кращого виконання наявної Рекомендації щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами-приватними особами. Ухвалено Європейською комісією з ефективності правосуддя 7 грудня 2007 р. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-for-a-better-implementation-of-the-existing-recommendation-/16809ede90>.

5. Мазаракі Н. А. Медіація в Україні : теорія та практика : монографія / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с. DOI: <http://doi.org/10.31617/m.knute.2018-1155>.

6. Мельниченко А. А., Радченко Ю. В. Імплементція інструментів медіації у практику публічного управління та адміністрування. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2 (25). DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-2.19>.

7. Мельничук О., Саліхов О. Правове регулювання медіації у публічному управлінні. *Public Management and Law History Theory Practice*. 2022. Вип. 2. С. 5–10. DOI : <https://doi.org/10.31652/2786-6068-2022-2-5-10>.

8. Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. (дата звернення: 03.11. 2025).

9. Токарева К. С. Адміністративно-правове регулювання медіації : сучасний стан та тенденції розвитку. Дис. на здобуття наук. ступеня д.ю.н. Нац. авіац. ун-т. Київ, 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49754>. (дата звернення: 17.11.2025).

10. Promoting mediation to resolve administrative disputes in Council of Europe member states. CEPEJ(2022)11. European Commission for the Efficiency of Justice. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2022-11-promoting-administrative-mediation-en-adopted/1680a95692>. (дата звернення: 11.11.2025).

REFERENCES

1. Vdovichena L. I. & Fedoruk N. S. (2025). Mediatsiia yak dopomizhnyi instrument administratyvnoi protsedury : Mezhi i pidstavy zastosuvannia [Mediation as an auxiliary tool of administrative procedure : limits and grounds for application]. *Aktualni problemy derzhavy i prava* – Current problems of the state and law, 6. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.6>. [in Ukrainian]

2. *Verkhovnyi Sud Ukrainy*. (2013). Vysnovok na proiekt Zakonu Ukrainy pro mediatsiiu. Zauvazhennia ta propozytsii do proektu Zakonu Ukrainy «Pro mediatsiiu» (№ 2425a) [Conclusion on the draft Law of Ukraine on Mediation. Comments and proposals on the draft Law of Ukraine

«On Mediation» (register № 2425a of 26 June 2013)]. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/4F07727C901082D2C2257C700047C69C](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/4F07727C901082D2C2257C700047C69C). [in Ukrainian]

3. Karmaza O. O., Fedorenko T. V. & Izuity P. O. (Eds.). (2023). *Zakon Ukrainy «Pro mediatsiiu». Naukovo-praktychnyi komentar* [Law of Ukraine «On Mediation». Scientific and practical commentary. As of 1 April 2023]. Talkom. <https://doi.org/10.36994/978-617-8016-88-3-2023-241>. [in Ukrainian]

4. *European Commission for the Efficiency of Justice*. (2007). Kerivni pryntsypy dlia krashchoho vykonannia naiavnoi Rekomendatsii shchodo alternatyv sudovomu rozghliadu sporiv mizh administratyvnymy orhanamy i storonamy-pryvatnymy osobamy. Ukhvaleno Yevropeiskoiu komisiieiu z efektyvnosti pravosuddia 7 hrudnia 2007 r. [Guidelines for better implementation of the existing Recommendation on alternatives to litigation in disputes between administrative authorities and private parties. Adopted by the European Commission for the Efficiency of Justice on 7 December 2007]. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-for-a-better-implementation-of-the-existing-recommendation-/16809ede90>. [in Ukrainian]

5. Mazaraki N. A. (2018). *Mediatsiia v Ukraini : Teoriia ta praktyka* [Mediation in Ukraine : theory and practice]. Kyiv National University of Trade and Economics. DOI: <http://doi.org/10.31617/m.knute.2018-1155>. [in Ukrainian]

6. Melnychenko A. A. & Radchenko Yu. V. (2020). *Implementatsiia instrumentiv mediatsii u praktyku publichnoho upravlinnia ta administruvannia* [Implementation of mediation tools in public management and administration practice]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia* – Public management and customs administration, 2 (25), 105. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-2.19>. [in Ukrainian]

7. Melnychuk O. & Salikhov O. (2022). *Pravove rehuliuвання mediatsii u publichnomu upravlinni* [Legal regulation of mediation in public

administration]. *Public Management and Law : History, Theory, Practice*, 2, 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31652/2786-6068-2022-2-5-10>. [in Ukrainian]

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). Pro mediatsiiu : Zakon Ukrainy № 1875–IX [On Mediation : Law of Ukraine № 1875–IX dated 16 November 2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>. [in Ukrainian]

9. Tokarieva K. S. (2021). *Administratyvno-pravove rehuliuvannia mediatsii : Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku* [Administrative and legal regulation of mediation : current status and development trends]. Doctoral dissertation, National Aviation University. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49754>. [in Ukrainian]

10. European Commission for the Efficiency of Justice. (2022). *Promoting mediation to resolve administrative disputes in Council of Europe member states* (CEPEJ(2022)11). URL: <https://rm.coe.int/cepej-2022-11-promoting-administrative-mediation-en-adopted/1680a95692>. [in English]